BIDRAG TILL LOJO SOCKENBESKRIFNING I.

BESKRIFNING

ÖFWER

STOR LOJO SOCKN I NYLAND

AF

JOHAN HEINRICIUS

(1766).

(ÖFVERTRYCK UR GEOGRAFISKA FÖRENINGENS TIDSKRIFT.
HFT. 4 & 5 PAG. 161—201. 1895.)

HELSINGFORS 1895.
HELSINGFORS CENTRAL-TRYCKERI, FABIANSGATAN 6.

(Öfvertryck ur Geografiska Föreningens Tidskrift. Hft. 4 & 5. 1895.)

Beskrifning

öfwer

Stor Lojo Sockn i Nyland.[1]

Af *Johan Heinricius*, 1766.

Politiska Geographien i allmenhet.

§ 1.

Stor Lojo Sockn är belägen uti Stor Furstendömet Finland, Nylands Höfdingedöme, Åbo stickt, Söderfinne Lagsaga, Raseborgs domsaga och östra samt westra fögderi, hafver 2:ne Capell, Pusula och Nummis wid namn, af hvilcka det sednare hafver en By uti Åbo Lähn. Ock som än nödiga requisita till Capellens beskrifningar felas samt the äro skilda ifrån mo-

---

[1] Originala handskriften till denna sockenbeskrifning förvaras i Nylands läns Landtmäterikontors arkiv. Den är författad af en kommissionslandtmätare, som under en två-årig vistelse i Lojo med synbart intresse studerat ortens förhållanden, hvarför ock hans skildring i flera hänseenden ger en lefvande bild af tillståndet i denna gamla kulturbygd för 130 år sedan. Då uppsatsen, oafsedt dess lokala intresse, äfven innehåller uppgifter af allmännare värde och utgör ett prof på den tidens lifliga sträfvanden för fosterländsk traktbeskrifning, har plats för densamma beredts i Tidskriften. Författarens skrifsätt och sifferuppgifter äro noggrant återgifna.

På manuskriptets förekomst har Prof. J. R. Aspelin haft godheten göra mig uppmärksam. *R. Boldt.*

derförsamlingen så wäl til rå och rör som ock till oeconomie och Geographie, så blifver nu allenast moderförsamblingen ämnet. Närmaste stad är Eknäs, hvartill ifrån Kyrckan räcknas 5 mihl. Till Åbo räcknas igenom Kisko sockn 13 $^1/_2$ om sommarn och 12 om vintern, men ordenaira Landswägen, som kommer ifrån helsingfors och går till Åbo 16 och till Helsingfors är geradaste wägen 7 mihl.

ibland flera järnbruk, som Bilnäs, Fagerwik Fiskars och Ansko är Swartå den närmaste, hvartill ifrån Kyrckan är 2 mihl.

§ 2.

Socknen inbegriper 68786 Tunland, som är inemot 3 quadrat mihlar, eller 2: 97. 46. Byar 105 $^5/_6$ mantahl, 6 Säterien, hvaraf 4 äro berustade, 22 Rusthåll utom de 4 Säterien, hvaraf 2:ne äro dubbelt berustade. 119 hemman. 116 Torp. hvaribland äro Dragoune och Soldate.

§ 3.

Inga synnerliga ägotwister hafwer Socknen med sina grannar, och de få som äro, tyckas dels härröra af Sämjeråer, som ei komma öfverens med häfden utaf marcken, dels ock af förlorade skilnader endera genom windfällen, svidiehyggen eller annat dylikt.

§ 4.

På ganska få ställen äro [råer] lagda, men merendels bestå de af Sämjoråer.

Politiska Geographien i synnerhet.

§ 5.

Socknen är omgifven af 5 andra jemte Nummis och en liten dehl af Pusula Capell. i öster gränsar Siundo Sockn, i Sö-

der Ingo, i SW och W Karis i W ock NW Karis Lojo i NWN Nummis jemte en liten Tract af pusula och i N och NO Wichtis Sockn.

§ 6.

Råer- och Skilnaderna, som omfatta denna sockn äro med de twistiga 87 hvilcka alla uti Rösebeskrifnings protocollet[1] upräcknas och beskrifwes. Några få af dessa äro nyligen lagde, men största delen bestå dels af naturliga märcken, som stora ofanteliga stenar, hällar, rösen, Berg och Berg kullar, Backar, hollmar, klippor, forsar, Beckis-grenar, minnen, Trän och stubbar, och dels af tilbragte märcken, Såsom gärdesgårdar stenrösen, kafvelbroar, polor och inhuggne kors uti berg.

§ 7.

Alle byar hafva i sär sin skog och utmarck, men grannarna samfäldt, så när som på par, hwarest nyligen storskifte gådt för sig.

§ 8.

Innom desse sockneråer är dels upodlad, dels brukbar och dels obrukbar marck.

1:o upodlad marck, som man dels af allmogens berättelser dels af Chartor inhämtat.

Åkerjord	1270	Tunld.
Ängessland	3180	„
Hagar	214	„
Torpåker	232	„
D:o ängar	348	„
S:a	5244	Tunld.

2:do brukbar marck bestående af bettes slätter, kiär måsar, stenig och oländig marck . . 42952 „

[1] Förvaras i samma arkiv som manuskriptet. *R. B.*

3:o obrukbare ställen

1:o Watn	17700	Tunld.
2:do Wägar	90	„
3:o berg wid pass	2800	„
S:a	20590	Tunld.
S:a S:rum	68786	Tunld.

§ 9.

Utaf hela Socknens widd belöper sig 1:o uppå hvart mantahl af 106, 630 Tunland.

2:do af den upodlade och brukbare marcken som är 48199, 454.6 T.

3:o af den brukbare marcken, undfår hvarje mantahl 405.3.

4:o af den upodlade marcken 49.4.

5:o af åkerjorden 14 och

6:o af ängsmarcken 33.2 Tunld.

§ 10.

1:o den upodlade marcken, förhåller sig till hela soknens area, som 1 till 13.1.

2:do til brukbare marcken förhåller den sig som 1 till 8.1.

3:o åkerjorden förhåller sig till ängsmarcken som 1 till 2.7.

4:o ängslandet förhåller sig till den upodlade marcken, som 2 till 3.

§ 11.

1:o Mantahlen äro efter jordaboken 105 $^5/_6$ och äro uti uträckningarna för jemnare räckning til 106 tagne.

2:o Bohlstäderna äro 143.

3:o Militie Boställen äro 3. 1. Capitains, 1. Capitaine Lieutenants och 1. Sergeants. Dragoune och Soldate torp äro. Hemmans Torp 67. Ecclesiastik Boställen äro 2:ne 1 Kyrckioherden 1 Capellan tilhörigt.

§ 12.

Byarna äro till största dehlen anlagda på högländta ställen in vid Lojo siön, och de som äro annorstädes, äro mäst delen alla uppå höga orter situerade. Kyrckan är belägen uti Kifvinemi By uppå sand grund något stycke ifrån Lojo siön. Kyrckoherde Bostället är straxt nedanföre til norr, och Capellans til NW. Capitains Bostället är i hiedas By, Capitaine Lieutenants uti Wagby och Sergeants uti Lehmjärfvi.

1. hiuhlqwarn, flera sqwaltor och 2:ne Wäderqwarnar finnas.

§ 13.

Stora Landswägen, som kommer, ifrån Hellsingfors och går till åbo löper igenom et litet stycke af Soknens södra hörn, är i godt stånd och intager 7 Tun- och 27 kapland.

En annan mindre wäg, som ock kommer ifrån helsingfors och går igenom Lojo och Kisko med flera soknar till åbo, kommer in vid Wichtis gränsen utu NNO, löper öfver Lojo Malmen och går sedan genom Socknens Nord Wästra tract, är fullkomlig god och för de resande till åbo några mihl geradare.

En 3:die wäg, skiljer sig ifrån stora Helsingforska vägen wid Kyrksta dragoune Torp, går midt igenom Socknen och combinerar sig med den mindre wägen, samt är ock nu mera förswarlig god, så at den kan färdas både med kiärror och wagnar. De öfriga wägarna äro mäst ridwägar somliga bättre och andra sämre samt uptaga med de sednare 2:ne 82 Tun och 5 kapland.

§ 14.

På 3:ne ställen äro fundna stenrösen, som likna de såkallade Jätte grafvar och tecknas på Chartan *) med Lit. C.

---

*) Denna karta har ännu ej kunnat återfinnas. *R. B.*

§ 15.

Ibland socken fiällarna, är en på östra tracten den största som makeligen förenar dess höigder och åsar med slätter och dälder. de andre som mäst omgifva socknen, äro smärre och hafva brandta samt ojemna doceringar.

Natural Geographien i almenhet.

§ 16.

Ortens belägenhet ifrån æqvatorn til dess nordliga bred, eller som är det samma polhögden, har man i brist af tienliga instrumenter ei kunnat obserwera. men som Astronomiæ obserwatorn Herr Johan Justander genom flera itererade högdemätningar observerat polhögden uti Eknäs stad til 59^0. $57' \frac{1}{2}$ — och man supponerar, at Lojo Kyrcka ligger därifrån 4 mihl i fult norr, så utsättes den til 60^0 $15'$. men i händelse Lojo Kyrcka skulle ligga åt NNO eller NWN och distancen wore endera mindre $\frac{1}{2}$ eller 1. mihl, så blir 60^0 12 a 10, eller distancen åter skulle wara längre $\frac{1}{2}$ eller 1 mihl så ökes därefter minuttalet. Magnetens misswissning har man med de små Landtmätare Compassen observerat wara 5 grader wästerlig.

§ 17.

Hela socknens utseende och lynne, liknar en fullkommen skiärgård, som några större siöar, flera mindre Träsk, en hop med holmar uddar och näs jemte Berg och höigder representera.

Socknemarcken består en dehl af stora och widsträckta höigder, til en dehl af diupa dälder och dels af större och smärre hollmar.

På östra sidan, som wätter nära in till Siundo och Wichtis sockneskilnader är socknen högst och docerar till NWN och SSO. emot Nummis och en dehl Karis Lojo är den ock

högre än annorstädes, hvarest så väl som på flästa ställen omgifwes med ofanteligt stora och widsträkta berg.

§ 18.

Ifrån Wichtis sidan i ONO, inkommer en sandås, som sedermera sträcker sig igenom socknen i WSW, går igenom Karis och berättes sluta sig wid Eknäs stad. den berättes ock gå igenom Wichtis sockn förbi Tawastehus och combineras med Tavastkyro malmen, som skiljer Österbotn ifrån tilgränsande Landskaper. En annan mindre ås, tager sin början ifrån Suionemiudden och sträcker sig med sockneskilnaderna mot paxala By, håller mäst samma sträckning som den förra nemligen WSW. ONO. De mindre åsar, hålla ei enahanda sträckning, utan wergera åt alla wädersträck.

§ 19.

Malmåsar utgiöra til en dehl Slättmarcken och dälder måsar och kiärr til en dehl.

§ 20.

I någon dehl af östra tracten utaf Socknen är sandjord' men för öfrigit är leran rådande.

§ 21.

De många siöar, Träsk, hollmar och näs, giöra altför behageliga situationer, lemna nöisamma och fördehlachtiga Boningsställen, gifwa tilfällen til at fiska, tilfällen at leda watn ifrån kiär och måsar, och at beqwemligen röras och färdas.

Natural Geographien i Synnerhet.

§ 22.

Den i § 18 nemnde malmåsen, kallas för Lojo malm, är midt öfverst helt jämn och slät, på dels ställen 5 a 600 alnar bred, på andra åter smalare, hafver på ömse sidor brandta och twära doceringar, samt blir igen jemn til 1000 alnar på hvar sida, och somligstädes mer eller mindre, samt continuerar således sträckningen öfver 1 $^1/_4$ mihl inemot Maxjoki By, hvarest den smalnar af och formerar stenbackar. Sydwäst om Walby tager åter släta malmen wid och sträcker sig mot Kyrksta, något mera än $^1/_8$ mihl, hvarest Backar och berg emottaga och continuera $^1/_4$, då åter sielfva släta malmen widtager och sträcker sig igenom Karis sockn samt kallas där för Karis malmen.

Inemot Laxpojo Gård delar sig malmen åt fult Norr $^1/_8$ mihl, hvarest den sluts med några berg, som i wäster sträcka sig til Lojo siön $^1/_8$ mihl Nor om förenemnde Gård.

Den andra Åsen är helt ojemn, merendels beströd med backar och berg. Ock räcknar man ibland dessa följande: Niemennitunmäki, Nikanemenmäki, huhmamäki, Tornikropi Kattelkarit, hidenmäki, Isomäki Linnanmäki och Lambimäki som alla äro med stenbackar skilda och ei så widlöftiga men nog höga och ojämna. Waldermäki eller Kifvimäki är et stort och widsträckt berg, mot $^3/_8$ mihl långt och midt uppå merendels helt jemn.

Majamäki, haliasmän tyrrärä och Hypiämäki äro nog höga och brandta men ei så stora, Ejiasmäki ofvan för Koskis By, är et ibland de högsta. Skullar nog långt och ses därifrån 3:ne kyrckor. Lojo. Nummis och Wichtis, är fördelt uti åtskilliga flera; som alla formera sina höga spetsar och sträcka sig $^1/_4$ til pynojanmäki som emottager och med Låkamäki sluter bergen i denna sträckning. Til dessa upräcknade anmärckes än följande som de märckwärdigaste:

Kittelberg i söder ifrån Lill Totar by, hafver 4 runda gröpor, af hvilcka 2:ne äro helt jemnrunda och lära af likheten med structurn af kittlar gifvit anledning at nemna berget.

Pilteberg som ock pytteberg kallas, är et öfvermåttan högt berg, hwarå uppa sielfwa högsta kullan Stor Tötar och Lill Tötar By uti Lojo sokn och Bocks med pälands i Siundo, hafva skilnad deras ägor emellan.

Lindeberg, intet långt therifrån, är et slätt berg, hwarest äfven är sockneskilnad.

Storberg nor om lil Tötar som ock Finnberg nära till Landswägen äro widsträkta och höga berg.

Munkberg och Kukuberg äro äfven vid landsvägen Nor om Mosbacka by, nog höga men ei vidsträckta.

Fliseberg något vidsträckt och jemnt berg. där äro ock Sockne skilnader.

Pahmamäki, icke långt ifrån Weiby Gård i SSO, är et öfvermåttan högt och brandt berg, består å en sida af sönderbrustna bergshällar, som med deras lägen emot hvaran utgiöra rymder, hvarest fordom folck i ofredstider sig undangömt.

Isomäki, östan ifrån wägen, som går till Nummis, icke långt ifrån Wändebroen, är et stort och widsträckt berg.

Hiistenmäki sydost ifrån Torhola By, et vidsträckt berg. hvari berättes wara Caviteter, därest stråtröfware eller som de i Landet kallas sissar, under förra Ryska ofreden haft sina nästen.

Nordväst ifrån hermala är et berg som af några swaga anledningar til silfvermalm är bekant.

Kalkberg uti Kifvinemi By, består af god kalksten.

§ 23.

Mossarna äro 13. till antahlet och tecknas på Chartan med Lit. A, samt uptaga 319. Tunland.

§ 24.

Ibland Siöar äro 1:o Lojo storsiön, tager sin början i Wichtis Sockn sträcker sig igenom hela Lojo och en dehl Ka-

ris Lojo Sockn, samt sluts i Karis, hvarest den genom Swartå och Bilnäs vid åminne afbördar sit vatn uti hafvet.

denna Siö är genom några större sund liksom fördelt uti flera andra, som dels af byar och dels af land hafwa sina namn. åt Wichtis sidan efter, kallas den för hidenwäsi. under maikala By för Maikalansälka. under Karnas för Wesiwuonsälkä. nedan om patsalmi sund för harfwakala. under Laxpojo, Moisio och kyrckioherde Bohl, för Laxpojon, Moision och papinsälkä. emellan Palonemi och Kifvinemi för Ristisälkä och den största åt Karis sidan efter för Isosälkä. Hafver 3:ne särskildta större inlop af åar, som afbörda sit watn däri. Den 1:sta flyter ner nära til Wichtis Kyrcka, som skall hafwa sit watn ifrån flera Träsk uti Wichtis Sockn. Den 2:dra nedan om Wanjoki By uti Wichtis och skall föra sit watn ifrån Träsken i Pyhäjärfwi, Capell till Wichtis. hvilcka åter berättas hafva communication med siöarna uti Loppis Sockn. Den 3:die kommer in nedan om Koskis By, hafver sit watn dels ifrån Zito Träsk uti Karislojo, dels ifrån Träsken uti Kisko Sockn, hvaraf de närmsta kallas för Iso och Wähä Torava, dels af siöar patamo, anrima med flera uti hyskylä och Kärkelenma marcken, som falla in i Somoro siöar och därifrån igenom en å förbi Läppäkorpi och Järfvenpä byar, såsom de föromnemnde uti Pitkejärfwi Siö i Nummis Capell. dels ock ifrån Salowesi, Särkjärfvet, Jälje, Saukonpä, Tarkema med flera Siöar uti det så kallade Kärkelenma, hvilcka afbörda sig genom Pusula Capell uti hytwäläjärfvi, och därifrån jemte vatnen som komma ifrån Pitkejärfvi genom Nummis Capell ner till stor Lojo Siön.

2:do Horma Träsk, innom et näs belägit, hafwer communication genom en liten Beck med stor siön. watnet är där helt liust och klart, så at man på några famnar kan se botn, hvaremot i storsiön watnet synes mörckt, uptager til sin vidd 1015 Tunland.

3:o Lehmjärfvi emellan Lehmjärfvi och Koikala Byar, är ei stort mindre än den förra. och skall wara mycket diup.

4:o de smärre Träsken äro till antalet 22. och uptaga tillsammans med de förrnemnde siöar 17692 Tunland.

Af beckar räcknar man 10, som uptaga 8 Tunland.

§ 25.

Skogsmarcken och kärrlanden, som funnes tecknade uppå Charthan med Lit. B. innefatta 42633. Tunland.

Den dehlen af Socknen som ligger närmst till Wichtis och Siundo Socknar har ännu någon timmer skog af Tall och Gran samt annan Grof skog. men den öfriga dehlen har därå merendels brist och på sina ställen swårighet om tillräckelig wedbrand.

§ 26.

Om watn och land till sina utan widder jämföras, finner man, at de förhålla sig som 5: till 14. eller som 1: til 2, 4. och således finnes 2 $^4/_5$ gångor mera land i Socknen.

Natural historien i synnerhet.

§ 27.

Inbyggarenas härkomst är den samme, som de öfrigas i Landet. någon dehl af dem äro svenska men största dehlen finska. deras antahl finnes efter de här befinteliga Talböcker uppå flera åhr warit, som följande utdrag närmare utwisar.

Åhr.	Döpte.		Summa.	Wigde.	Upl.	Begraf.		Summa.	Folkets antahl.		Summa.	Gifta.		Änkling.	Änkor.	Ogift öfw. 15.		Under 15 åhr.	
	m.	q.				m.	q.		m.	q.		m.	q.			m	q.	m.	q.
Åhr 1749	—	—	—	—	—	—	—	—	834	973	1807	320	320	19	84	224	247	268	322
1750	22	33	55	19	11	21	23	44	829	968	1797	D:o	D:o	D:o	D:o	222	242	268	322
1751	23	27	50	15	7	12	11	23	830	990	1820	328	328	22	86	195	238	285	338
1752	36	34	70	19	9	21	19	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1753	22	30	52	15	14	16	17	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1754	29	25	54	16	10	26	19	45	861	1001	1862	331	331	24	70	213	251	293	349
1755	31	26	57	18	16	38	42	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1757	19	14	33	10	11	16	16	32	874	1013	1887	339	339	26	72	205	253	304	349
1759	20	31	51	22	10	16	12	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1760	23	21	44	20	14	23	29	52	978	1086	2064	349	349	53	85	239	266	337	386
1762	16	28	44	17	15	16	26	42											
1763	46	29	75	23	18	41	38	79	1126	1059	2185	345	345	28	95	298	275	455	344
och åhr 1765	42	35	77	22	17	31	19	50											
			662	216	—			548											

uppå 12 åhr äro 662 födda och 548 döde, skilnaden blir 114, som är behåldningen. uppå samma tid äro 216 par wigda. Semmanter hafva til antahlet varit som följa.

	m.	q.				m.	q.			
Åhr 1749	131	138	Torp	med	utsäde	39	39	T.	å.	uts.
1750	D:o	D:o	„	„	„	D:o	D:o	„	„	„
1751	D:o	D:o	„	„	„	D:o	D:o	„	„	„
1754	133	136	„	„	„	39	39	„	„	„
1757	135	139	„	„	„	38	38	„	„	„
1760	138	143	„	„	„	46	46	„	„	„
och åhr 1763	139	132	„	„	„	64	64	3	3	

Hushållen hafva på samma sätt som semmanterna warierat.

Åhr 1749	finnas	de	hafva	warit	187
1750	„	„	„	„	218
1751	„	„	„	„	218
1754	„	„	„	„	224
1757	„	„	„	„	225
1760	„	„	„	„	228
och åhr 1763	„	„	„	„	257

Folckhopens minskning har 1:o härrördt af dödligheten. Uppå de förenemnde åhren finnas barn af koppor och mässling aflidna 100 stycken. åhr 1755, 50 och resten småningom. doch finnas flera åhr, som de Siukdomar ei grasserat. utaf okänd siuka hafva 114 och af bröstsiuka och kikhosta 56 barn afgåt. Summa 279. med åldrigt folck 80, hvaraf 12 dels drunckknat dels igenom andra vådeliga händelser omkommit. Gamble af ålderdom och Bräcklighet 118 och af andre siukdomar 79.

§ 28.

2:do Folkhopens minskning har ock härrördt igenom utflyttningar, som igenfinnes när skilnaden emellan födde och

döde tillägges folcksnummern, som war i orten, den tid hvarifrån man söker de utflyttades antahl, och efterser skilnaden emellan den och sidsta åhrets folcksnummer. uppå 5 åhr ifrån 1750 till ock med 1754, finnas 281. födda, 185 döda, och således skilnaden 96, men folckssumman war åhr 1750=1797 och åhr 1754=1862, om nu 96 tillägges, 1797 + 96=1893 och 1862, som är folck Nummern för åhr 1754 subtraheras wisar differencen de utflyttades antahl, som är 31.

§ 29.

Giftermåhlen, hwarå tillwäxten merendels grundar sig, hafwa uppå 5 åhr warit 84.

§ 30.

Afwelsamheten, som utrönes genom det förhållande, de til födda hafva till de gifta, t. exempel uti Lojo födas årligen som et medel af 5 års obserwationer 185 barn af 1000, hjonelag. fordras altså 5 $^{15}/_{37}$ dels hjonelag eller 5 $^{15}/_{37}$ åhr för hvart par innan et barn tilkommer, och som wäl halfparten barn dö, så fordras 10 hjonelag eller 10 åhr för hvart hjonelag, innan et barn blifver i behåld.

§ 31.

Efter 5 åhrs obserwationer, ifrån 1750 til 1755, äro mot folck summan 60 årligen såsom et medel tilfödda. hvaraf följer, at ibland 1000 menniskior födas 33 barn. På samma tid äro åter som et medel 34 döda och således af 1000, 18 afgåt. skilnaden 16 utvisar den årliga behåldningen.

§ 32.

Efter de åhr 1763 giorda obserwationer finnes 1:o at arbetare uppå hemmanen äro husbondafolck, 271, Torpare, 128,

almogens tienstefolck och barn 607, och herskapens tjenstefolck 87. som giöra tilsammans 1092.

2:do almogens barn under 15 åhr 262, inhysningar och gammalt bräckligt folck 58, som tilsammans med de förra anses för litet arbetande.

3:o De som icke arbeta uppå hemmans bruk och doch underhålles äro härskaper, ståndspersoner, årckelös och wanför almoge samt barn under 10 åhr, som tilsammans tagna blifva 630,

4:o De som icke af hemmans Bruk underhållas 142.

§ 33.

1:o Om 2 personer af dem som anföras § 32 under n:o 2, skulle beräcknas lika med en frisk arbetare, och om ståndspersoner, wanför almoge samt barn under 10 åhr, behöfva hvar til sin uppassning $^1/_6$ hion, så upkomma i förra fallet 160 och afgå i det sednare 105, hvarigenom den rätta arbetande folck Nummern blifver 1148,

2:do om de som af hemmans bruk icke underhållas afdrages af hela folckssumman 2185 återstå 2043 och af denna afdrages de arbetandes antahl, wisar skilnaden, at 6 arbetare böra skaffa födan åt inemot 5 jemte sig.

3:o om 1148 arbetare delas uppå 106 mantahl tilkommer hvarje 10,83 dagswärcken om dagen.

4:o Om 2048 delas emellan 106, tillkommer hvarje mantahl 19,2 at föda.

§ 34.

Om den upodlade och brukbare marcken 48196, delas emellan 2043, tilfaller hvar 23,5 Tunl. och 2:do om samma marck delas 1148 arbetare tilbör hvar 41,72,

3:o om samme marck giöras til qvadratmihlar, får man 2,08 qvadratmihl, och 2185, som är hela folcksumman divideras

med 2,08, upkommer 1050, som utvisar, huru många menniskior finnas här, uppå 1 qvadrat mihl.

§ 35.

Ibland oseder räcknar man billigt och med skiäl 1:o bränvinets öfverflödiga tilredande och bruk, hvarigenom ei allenast mycken spanmåhl ödes, flera dagswärck gå förlorade, utan ock det som är det beklageligaste, folcket så märckeligen skada både siäls och krops förmögenheter, at de i förtid blifva vanföra. Om man vil taga et medium af den spanmåhl, som åtgår för hvarje matlag, så förgår man sig ei, då man räcknar 3 Tunnor uppå hvart, som för 257 matlag, hvilcka i Socknen finnes, blifver 771 Tun, utom den spanmåhl, som åtgår i 2:ne Krogar och 1 gästgifvareg:d.

2:do at kostsamma och öfverflödiga tracteringar hålles vid trolofningar, bröllop, barndop, begrafningar, stämningar och de så kallade Kyrkmässor.

3:o at späda barn föras i badstuga och i starckt bad alla årsens tider, hvilcket ock torde wara någon orsak, at många dö af okända siukdomar, då man betrachtar et hastigt ombyte af köld och heta, hvad wärckan det hos et spädt barn måste hafva.

4:o ibland oseder räcknar man ock, at enär föräldrarna, ei mera för ålderdom kunna förestå sina hemman, utan updraga dem sina barn med förbehåld af gammalmans wilckor, mista de därjemte al husbonderät och blifva som inhyseshjon ansedda.

5:o at någon dehl af almogen isynnerhet uti Capellen lemnar sit tienstefolck såsom i Skåne något stycke åker eller svidie land til utsäde och bruk årligen hvarigenom den sielf brister i sina fördelar, ock andre, hvilcka ei hafva lägenhet därtil, hafva svårighet om tjenstefolck

och 6:o at dricka brygges af rågmalt och kokas med glödgade stenar.

§ 36.

Wällefnaden hos almogen är mera almenn. såfvelwarorna upgå således och är ei ovanligit, at något tilkiöpes eller bytes af andra. Maten tillagas efter landsens sed tämmeliga väl och drickat brygges, som för är nemndt af Rågmalt eller med någon tilsats af korn och kokas med stenar. blifver således en ohälsosam dryck.

Klädebonaden är för manfolcken af walmar och kläden, giorda til Kappråckar, Råckar och västar på svenskt sätt, med små upslag, knaphåll och knappar. Och för qvinfolcken af allehanda randiga ylle och Calmucks tyger, Camlotter, Satiner, Cattuner och Siden.

§ 37.

Ibland willa och tama diur äro följande.

1:o. Ursus. 1.	Swetice	Biörn	Foennice	Karhu, mässä.
2:o. Felis 6.	—	Katta	—	Kissa,
3:o. Felis 7.	—	Varg Lo	—	Suden ilwäs
4:o. Felis 8.	—	Kattlo	—	Kissan ilväs
5:o. mustela 1.	—	Järf	—	—
6:o. mustela 2.	—	mård	—	Nätä
7. mustela Candida,		hermelin	—	Kärpä
8. Lutra	—	utter	—	Sauko
9. Canis. a, b,	—	hund	—	Koira
10. Canis. 2	—	Warg	—	Susi, Kucki
11. Canis. 6.	—	Räf	—	Kättu
12. Talpa	—	mulvad	—	myr
13. Wäspertilio 2	—	Flädermus	—	nahkasipi, Öleiko
14. Sciurus 1	—	Ickorn	—	Orawa
15. Lepus. 2.	—	hare.	—	Jänis
16. Castor 3.	—	Waturåtta,		—
17. Mus 4.	—	Åkermus,		hiri
18. D:o 6.	—	Råtta,	—	Råtta

19. D:o 8.	—	mus	—	hiri
20. D:o 9.	—	skogsmus	—	hiri
21. Equus 1	—	häst	—	hevoinen
22. Sus. a. b.	—	svin	—	sika, saxansika
23. D:o e	—	skogssvin	—	mässasica
24. Cervus 1	—	älg	—	Hirfwi
25. Capra 1.	—	Get	—	Wohi
26. Ovis	—	Får	—	Lambas
27. Bos	—	Ko	—	Lähmä.

Latinska namnen äro efter her archiater Linnaei Systema Naturae. 6. edition påsatta.

Ibland foglar äro följande observerade.

Nomen Genericum.	Nomen Specificum.		
Strix	1. Bubo	Uf	Hypiä
	2. Noctua minor	natugla	Tarha pöllö,
Falco	3. Falco gentilis	Falck,	Käki hauka
	4. Chrysaethos	örn	Kåtka
	5. milvus vulgaris	hök	hauka
	6. milvus eruginosus	hök	hauka
	7. moschetus	sparfhök	D:o
Corvus,	8. Corvus	Korp	Korpi
	9. Cornix Cinerea,	Kråka	Waris,
	10. Monedula	Kaja	Kirkhackinen
	11. pica glandaria	Kornskrika	hohkaharaka,
	12. pica Caudata	skata,	haraka
Picus	13. picus Niger	Tilkraka	mustakärki
	14. picus viridis	Wedknar	Kärki
	15. picus varius major,	hackspik,	Kärki
	16. picus varius minor	D:o	D:o
Jynx	17. Torqvilla	Giöktyda	Käkinpiga
Cuculus	18. Cuculus	Giök	Käki
Anas	19. Cygnus	Svan,	Luiko,
	20, anser Cygnaeus,	Gås	hanhi

	21. anser vulgaris	D:o	D:o
	22, anser cauda forci-pata	and	sorsa
	23. Boschas	ancka,	ancka
	24. Clangula	knipa,	—
	25, phascas	ärta,	partei
Mergus	26, Mergus fuscus,	pracka,	uculindo
Colymbus	27, Colymbus arcticus	Lom,	kakari
Larus.	28, Larus dorso cano	Trut	Kalakaja Louko.
	29. dorso fusco	fiskmås	D:o
Sterna,	30, hirundo marina	Tärna,	Tirri
Ardea,	31, Grus,	Trana	Kurki
Ortygometra	32, Crex,	kornknar	Ruiskräxä
Numinius,	33, Ruricola	morculla	kurpa
Tringa	34. hypoleucos	Spof	Kowi
Charadrius.	35. pluvialis viridis	åkerhöns	peldokanat
	36. hiaticula	strandpipare	randatiro,
Melagris	37. Gallo pawo	Kalkon	Kalkoni
Tetrao,	38, Urogallus	Tiäder	Mässo
	39, Tetrao minor.	Orre	Täri,
	40, Bonasia	hierpe	Py
Columba	41. Oenas	skogsdufva	mättinen
	42. domestica	dufva	D:o
Turdus	43. Merula Nigra	Svart trast	rastais
	44. Merula Torqvata	Tal trast	D:o
Sturnus	45. Sturnus	Stare	—
Alauda,	46. Alauda Cristata	Lärka	Leivoinen
Ampelis,	47. Garrulus Bohemicus	Sidensvants	Wästerräcki
Loxia,	48. Pyrrhula	Domherre	—
Fringilla	49. Fringilla	Bofinck	—
	50, Linaria Minor,	Gråsiska	—
	51. passer domesticus	sparf	warpuinen
Emberiza	52. Citrinella	Gröning	—
	53. Emberiza	Kornlärcka	—
Motacilla	54. Motacilla	Sädesärla	—

	55. Oenanthe	Stensqvätta	—
	56. Ruticilla	Rödstiert	—
	57 Erithacus	Rotgell	—
Parus	58. parus major	Talgoxe	Tiainen
	59. parus caudatus	ahltita	D:o
Hirundo	60. hirundo domestica	Ladusvala	Päskyset
	61. — rustica	hussvala	
	62. — riparia	Backsvala	

Utaf fiskar äro efter följande

Perca.	1. Perca,	abborre,	ahven
	2. Lucioperca,	Giös,	kuha
	3. Cernua	Giers	Kiski
Cyprinus	4. Carassius	Ruda	Rudot
	5. Rutilus	mört,	Särki
	6. Erythrophtalmos,	Sarf	Sårfva
	7. Alburnus	Löja	Salaka
	8. Brama	Braxen	Lahna
Gadus	9. Lota	Laka	Mate
Osmerus	10, Eperlanus,	Nors	Norsi
Esox,	11. Lucius	Gädda	hauki
Murena	12, Angvilla	Åhl,	Angerias
	13. Serp. maculat,	Neinögon	—
	14.		muiko

hafva utseende som strömming, men fastare kiött, torde kunna föras til Genus Ceuprea.

Utaf örter och växter äro efterföljande obserwerade och efter her Archiartern och Riddarens Linnaei Flora svecica. 2. edition i ordning satta [1].

[1] Artnamnen inom parentes äro af mig tillagda enl. Linnés citerade arbete.
R. B.

Genera.	Species.		finska namn.	
25.	12.	Weronica		(officinalis)
—	14.	D:o		(Beccabunga)
—	19.	D:o		(arvensis)
40.	33.	Anthoxantum		(odoratum)
43.	34.	Waleriana		(officinalis)
54.	37.	Iris		
62.	46.	Scirpus		(lacustris)
—	48.	D:o		(sylvaticus)
63.	49.	Eriophorum		(polystachyon)
71.	56.	Phleum		(pratense)
72.	59.	Alopecurus		(pratensis)
74.	62.	Agrostis		(spica venti)
75.	—	Aira		
76.	76.	Melica		(nutans)
81.	89.	Cynosurus		(caeruleus)
82.	91.	Festuca	Kastheinä.	(ovina)
—	94.	D:o		(elatior)
—	95.	D:o		(fluitans)
83.	—	Bromus,		
85.	—	Avena,		
87.	105.	Arundo		(phragmites)
94.	114.	Triticum		(repens)
—	115.	montia		(fontana)
108.	117.	Scabiosa		(arvensis)
—	119.	D:o		(succisa)
117.	123.	Galium		(verum)
—	124.	D:o		(boreale)
—	128.	D:o		(Aparine)
133.	—	Plantago		
153.	142.	Alchemilla		(alpina)
165.	157.	Myosotis		(scorpioides)
—	158,	D:o		(Lappula)
174.	167.	Lycopsis		(arvensis)
185.	173.	Menyanthes	Suoapeljas	(trifolia)
188.	—	Lysimachia		

201.	—	Campanula		
210.	194.	Lonicera		(Xylosteum)
217.	195.	Werbascum		(Thapsus)
219.	199.	Hyoscyamus		(niger)
224.	201.	Solanum		(Dulcamara
235.	203.	Rhamnus		(Frangula)
247.	205.	Ribes,	winamaria	(rubrum)
	206.	D:o		(alpinum)
	207.	D:o	winamariat	(nigrum)
	208.	D:o		(Uva crispa)
273.	221.	Chenopodium		(glaucum)
281.	226.	Ulmus,	Wahter,	(campestris)
309.	245.	Angelica		(Archangelica)
316.	253.	Cicuta		(virosa)
320.	257.	Chaerophyllum		(sylvestre)
324.	259.	Pastinaca		(sativa)
325.	260.	Carum	Cuminoi	(Carvi)
328.	261.	Pimpinella		(saxifraga)
345.	268.	Parnassia		
371.	282.	Allium	Lauka	(Schoenoprasum)
383.	292.	Convallaria	Lähmen kilheinä	(majalis)
	294.	D:o	—	(Polygonatum)
	296.	D:o	Numen Wehka	(bifolia)
396.	—	Juncus		
407.	314.	Rumex	Tuliheinä	(crispus)
	318.	D:o	Solaheinä	(Acetosa)
418.	—	Alisma		
419.	326.	Trientalis		(europaea)
433.	327.	Epilobium		(angustifolium)
	328.	D:o		(hirsutum)
434.	332.	Vaccinium	joviköit	(uliginosum)
	333.	D:o	mustikoit	(Myrtillus)
	334.	D:o	poloi	(Vitis idaea)
	335.	D:o	karpalo	(Oxycoccus)
435.	336.	Erica	Kanarwa	(vulgaris)
436.	—	Daphne	rismariat — näsiänruoho	(Mezereum)

448.	343.	Polygonum	warsanpolvheinä	(Hydropiper)
449.	346.	Paris		(quadrifolia)
483.	352.	Ledum	Suopurs	(palustre)
488.	358.	Arbutus	Sikanmaria	(Uva ursi)
490.	360.	Pyrola		(rotundifolia)
	364.	D:o		(uniflora)
500.	—	Dianthus foliis oppositis		
502.	385.	Cucubalus		(Behen)
503.	—	Silene		
	393.	Stellaria		(graminea)
513.	400.	Sedum		(Telephium)
	404.	D:o		(sexangulare)
515.	406.	Oxalis		(Acetosella)
517.	409.	Lychnis	Tervakucka	(Viscaria)
532.	422.	Lythrum		(salicaria)
534.	423.	Agrimonia		(Eupatoria)
546.	431.	Prunus	Tomi	(Padus)
548.	435.	Sorbus	Pihlaja	(aucuparia)
550.	437.	Pyrus	Omenapu	(Malus)
554.	440.	Spiraea		(Ulmaria)
556.	442.	Rosa	oriantappara	(spinosissima)
	443.	D:o		(Eglanteria)
557.	446.	Rubus	Faramoi	(idaeus)
	447.	D:o		(saxatilis)
	448.	D:o	mamuramet	(arcticus)
	449.	D:o	Suomuramet	(Chamaemorus)
558.	450.	Fragaria	mansika	(vesca)
559.	—	Potentilla		
560.	459.	Tormentilla		(erecta)
561.	461.	Geum		(rivale)
563.	463.	Comarum		(palustre)
568.	464.	Actaea		(spicata)
572.	465.	Chelidonium		(majus)
579.	469.	Nymphaea		(lutea)
	470.	D:o		(alba)
587.	471.	Tilia, Linn foennis	ninipu	(europaea)

614.	480.	Anemone	Kylmäkucka	(Hepatica)
	485.	Anemone	Wahdensilmuxet	(nemorosa)
619.	—	Ranunculus		
623.	511.	Caltha		(palustris)
633.	516.	Mentha	mynti	(arvensis)
634.	520.	Lamium		(album)
	521.	D:o		(purpureum)
637.	523.	Galeopsis	Peipuset	(Tetrahit)
	524.	D:o	Peipuset	(Ladanum)
638.	528.	Stachys		(palustris)
646.	535.	Thymus		(Serpyllum)
653.	538.	Scutellaria		(galericulata)
654.	540.	Prunella		(vulgaris)
658.	542.	Rhinanthus		(Crista galli)
659.	543.	Euphrasia		(officinalis)
	544.	D:o		(Odontites)
660.	546	Melampyrum		(arvense)
	547.	D:o		(nemorosum)
	548.	D:o		(pratense)
664.	549.	Pedicularis		
692.	562.	Linnaea		(borealis)
719.	576.	Tlaspi		(Bursa pastoris)
727.	585.	Cardamine		(pratensis)
	589.	D:o		(trifolia)
728.	597.	Sisymbrium		(arenosum)
733.	606.	Turritis		(glabra)
734.	—	Brassica		
	611.	Sinapis		(nigra)
746.	619.	Geranium		(robertianum)
	620.	Geranium		(lucidum)
780.	641.	Orubus		(vernus)
781.	—	Lathyrus		
782.	—	Vicia		
802.	665.	Trifolium	punainen apelias	(repens)
	666.	D:o	walkea apeljas	(pratense)
802.	671.	Trifolium,	kälda apelias	(agrarium)
	672.	D:o	Nummi apelias	(spadiceum)

	668.	D:o		(arvense)
808.	680.	Hypericum		(perforatum)
813.	687.	Sonchus		(arvensis)
	690.	D:o		(sibiricus)
817.	695.	Leontodon		(autumnale)
818.	—	Hieracium		
822.	709.	Hypochaeris		(radicata)
830.	712.	Arctium		(Lappa)
832.	716.	Carduus		(lanceolatus)
849.	731.	Artemisia		(vulgaris)
	735.	D:o	marunoi	(Absinthium)
850.	737.	Gnaphalium		(alpinum)
856.	743.	Tussilago		(Farfara)
859.	754.	Solidago		(Virgaurea)
870.	—	Anthemis		
	769.	D:o	Blåmoi	(tinctoria)
871.	770.	Achillea		(Millefolium)
880.	775.	Centaurea		(phrygia)
	776.	D:o		(Cyanus)
898.	785.	Viola		(canina)
	791.	D:o		(tricolor)
900.		Orchis		
917.	822.	Calla	Suowehka	(palustris)
928.		Carex		
933.	859.	Betula	Koifvu	(alba)
933.	860.	Betula	Ojankoifwu	(nana)
	861.	D:o	Läppä	(Alnus)
935.	862.	Urtica	Noculainen	(urens)
	863.	D:o	D:o	(dioica)
949.	870.	Quercus	Tammi	(Robur)
953.	873.	Corylus	Pähkänä	(Avellana)
956.	874.	Pinus	Mändy	(sylvestris)
			β hånga δ rähkämändy	(β Fur δ Gårtall)
	875.	Gran	Kusi γ näre	(Abies)
976.	883.	Salix		(fragilis)
	898.	D:o habitat in pusula		(rosmarinifolia)

	900.	D:o	Raita	(caprea)
981.	907.	Myrica	Suopursto	(Gale)
	908.	Humulus	Koiran humalat	(Lupulus)
996.	909.	Populus	hapa	(tremula)
1005.	915.	Juniperus, arboresscit et utitur ad palos sepimentorum poculam Foennis	Kataja	(communis)
1033.	929.	Eqvisetum		(palustre)
	930.	D:o		(fluviatile)
	931.	D:o växer uppå Lojo Malmen kallas på finska för,	hosios	(hyemale)
	935.	Osmunda		(Struthiopteris)
1038.	940.	Pteris		(aqvilina)
1043.	944.	Polypodium		(vulgare)
	958.	Lycopodium		(complanatum)

Politiska inrättningar.

§ 38.

Hwaraf Socknen fåt sit namn wet man ei, icke heller är det bekant, enär den här warande sten kyrckan, som är af gråsten upförd, blifvit upmurad. dock tycks det, utaf därbefinteliga målningar, som den redan uti Påfvedömet warit til.

§ 39.

Paedagogien, som här är, hafver redan åhr 1661. warit till och då blifvit af Biskopen Terserus stadfästad. Paedagogen därvid hafver nu i årlig lön 34 Tunnor 21 $^1/_3$ kappa spanmåhl.

med de fattiga är den inrättning, at Socknen är fördelt uti wissa rotar, till 8, 9. 10. 11. hemman uppå rotan, och dess

fattige efter deras befinteliga uselhet til större och mindre rotar anwiste.

§ 40.

Et Sädes magazin finnes uprättat uti Socknen.

§ 41.

Den igenom Socknen gående allmänna Landswägen är så väl som sockne wägarna fördelt uppå mantalen, och äger en Brofogde upsyn öfwer deras upräthållande. äro nu mera tämmeligen jemne och goda. Postgången för sokneboerna är nog obeqväm. Uti Kyrksta Dragoune Torp 1. mihl ifrån Kyrckan, aflemnas brefven, hvarest Torp folcket gifva dem til Postbönderna, då de passera där förbi, at endera aflemnas uppå Karis postcontoir som är närmare eller ock helsingfors.

§ 42.

Utom Wargierningen, äro 28 Dragouner och Soldater.

Byordningen är härstädes ei antagen. Almogen brukar 4 kantiga wackar at mäta, men målningen sker med råga uppå hvar kappa och 30 kappar uppå Tunna. och när malt mäles, packas hvaran kappa.

Saltpetter Siudningen är här ock indelt.

Brandstod erlägges efter hemmantahl.

Twenne gångor om åhret hålles marcknader, 1. kyndelsmässotiden eller d:n 4. Febr. och 2. d:n 31 Martii.

Sockne Betieningen, består af 3:ne Länsmän, 2:ne skalfogdar, som än äro bibehålne och utgiöra fiärdingsmäns och utridare sysslor. samt 1. Brofogde.

Giärningsmän och sockne handtwärckare äro 21. til antahlet hvaribland är 1. Glasmästare, 1. Snickare 1. Svarfvare, 1 Sadelmakare, 8. Skräddare, 5. Smeder, 3. Skomakare och 1. murmästare.

dessutom finnes af Bönder och gammalt Krigsfolck, som äro sämskmakare, Bundtmakare och garfvare.

2:ne Krogar och 1. gästgifveri äro i soknen. gästgifveriet har några hemman til skiuts anslagne. men annars utgiöra Lojo

boerna hållskiuts dels i Kockis gästg. gd af Siundo sokn, dels i miöhlbolsta, gästg. g:d uti Karis och dels i Biörsby gäst:gd uti Pojo Sockn, alle vid almänna Landsvägen belägna.

Oeconomiska Historien om Landtbruket.
om
Ängskiötseln och Beteshagar.

§ 43.

Ängarnas lägen äro mäst emot siöar Träsk och bäckar, men ock några mot kiärr och måsar. Endehl äro af hårdvall, andre åter af lös och sanck. Jordmånen är merendels Lera. Widden som man dels efter berättelser har, är uppå Mantalen alt för skiljachtig, doch som et medium kan man antaga 30. Tun:ds och äfwen som et medel $^2/_3$ Parm af Tunlandet, som giör 20 Parmar hö uppå mantalet, och för hela Socknen 2120. Ny äng uptages således: man afhugger träna, samlar dem uppå stubbarna i högar, låter dem därest förtorka och upbränner. Iorden upharfwas eller kiöres, om han är ej altför sänk och besås med säde. Sedermera brytes up stubbarna småningom, alt efter som de förrutna. Rothuggning vet man ei af, icke heller brukas dikning stort. På samma sätt som förr är nemndt, vid magthålles gammal äng. Höbärgningen har på de 2:ne åhr jag warit i soknen, skiedt nog bittida, man har begynt där med, innan gräset hunnit väl at blomstras.

Sielfwa slåtningen har och skiedt nog nära in till marcken, så at roten väl af solhettan kunnat förbrännas, och undrar jag i anseende till dessa omständigheter, så väl som til den at Boskap och Hästar få gå i ängarne efter höslåtningen och trampa gräsvallen, at de likväl bära något hö. I synnerhet som man ej brukar at förmera gräsväxten igenom höfrös sående, eller at bruka jorden på någon façon. 3:ne dagswärcken kan man räckna uppå et Tunlands bärgning, som då $^2/_3$ Parm räcknas på Tunlandet blir $^2/_9$ parm för dagswärcke. Enär qwalsam ock rägnachtig väderlek infaller, och höet ligger på slag, bruka somliga at sätta i Lod, andre åter, låter dem ligga tils

det blir torr wäderlek. Sedan höet blifwit tort köres den i Lador, hvartill man brukar Hästar, men annors förrättas de öfrige körslorna med oxar. Förut har man nemndt at i hela soknen fås 2120 parmar, som giör 20: Parm: uppå mantalet; här efteråt har man antagit 6: Tunland åker uppå mantalet, som är i åhrligt bruk, blifwer altså 3 $^1/_3$ Parmar hö emot hwarje Tunland åker. Långt mera hö och änges land kunde väl i soknen upbringas, om ängarne blefwo behörigen wårdade, rödiade, dikade, samt de befintelige mossar och kiärr uptagne, hvartill i synnerhet måsorna Lembo Suo, Kårfmåsan och kiärren emellan Paunis, Immula och Mujala tyckes wara tienligast, de kunde ock med mindre kostnad uptagas, så väl i anseende därtill, at ifrån och igenom de ställen utlöpa mindre bäckar, som hafwa tillräckelige utfall, och med nog liten omkostnad kunde uprensas: som ock, at jorden ej tycks wara imprägnerad af någon salt art, den där kunde hindra förrutnelsen, hvilcket jag ock där af slutar, at där som rödningar skiedt, på sätt, som för är nemndt, hafwa straxt gräs sorter börjat hafva sin trefnad. Men de öfriga kiärren, som ligga på ömse sidor närmast om malmåsen, fordrade väl en större omkostnad till att giöras nyttiga, så wäl i anseende därtill, at de äro nog vidlöftiga i sin Teraine, och beväxte med tämmeligen stora Trän, som ock att nog långa och täta diken skulle fordras innan vattnet kunde afsilas. I anseende hvartill de väl aldrig torde af private blifwa upbrukade, ock lära de för nemnde äfven blifwa ouptagne, emedan flere byar hafva dehl i dem, och dehlägarena hafva dessutom de största höbohl i socknen.

Hagar finnes här och hvar för oxar, som betas i den tiden af sommaren, då de brukas till åkerens tillredande, men för öfrigit brukas ej andre, än för Kalfvar.

Om Åkerbruket.

§ 44.

Åkrarna äro merendels wid siöar, Träsk och Wattudrag belägne, så när som till några få byar, såsom Muijala, Immola,

Wendelä, Wäijby, Gunnars, Stortötar och Morbacka, hwarest de äro emot skog och kiärr. De äro och till största delen anlagde uppå höigder och docerande planer, och borde, så framt de äro försedda med nödiga diken, och behörigt ryggade ej wara beswärade af någon Syra. Grundjorden är mäst lera, och till en dehl. närmst belägna till malmåsen som går igenom soknen sand. Efter geometriska mätningar af några Byars ägor, har man funnit åkrarnas widd uppå mantalen till 16: a 17: qvadrat Tunland, men efter inwånarenas upgifvande varierar ifrån 7: till 18: Tunland, om man altså tager et medium, så blir 12: Tunnor uppå hwarje mantahl, hägnader om kring åkrarna blifwa altså till det minsta 1636 alnar för mantahlet, som behöfwa årligen endera botas eller till någon dehl å nyo upföras. och brukas gran till Gärdsel och En till störar mäst, samt där gärdesgården kommer gå fram tages matjorden undan på några ställen. Halfparten af åkern sås det ena och $^1/_2$ det andra åhret. Till Rågen köres den 3:ne gångor, först när marcken blir bar ock något torr, som kallas för Käsäkyndä, 2:o efter Iohanni, kallas för Kärtaminen, och 3:o sedan man sådt Rågen kallas för Edustaminen, då ock wattuforar upkiöres, nog långt ifrån hwaran, och här och där renarna genomskiäres.

Till Kornet åter och Hafran upkiöres åkren 2:ne gångor, men till ärterna en. Redskapen i åker är årder: Fœnice Aira, Sladan, Wälten Fœn: Rahno, Harfven Fœn: Eisi, och Muldplog hos såmbliga. Kiörslorna skie öfwer alt med oxar och här och hwar med Hästar och det partals. Man brukar här till at giöda under Kornet så väl som under Rågen. Kornet täckes och, sedan det är nedmyllat, med giödning. Giödseln ökes med sönderhuggen Gran, Tall och Enris, som dels bäddas under hästar i stallet och sedermera utkastas i en Hög under bar himmel att förrutnas, dels i Lagården hwarest äfven Torf och Matjord tillsättes utan täckning, till Kornlanden utföres giödseln samma åhr om vintern och lägges i stora högar till at widare förrutnas, och till Rågen föres den ut om sommaren, och bredes då straxt ut.

Boskapen fållas ei här uppå åkrarna, man tror merendels, som några påståt, at åkrarna skulle hafwa mera skada än nytta

däraf; och föregifwa. at igenom det Boskapen gå uppå åkeren, skulle mullen giöras lös, och af vädret bortföras. I det stället för man dem endera i Lagården eller ock nära in till mangården hwarest man förut kört sönderhuggen Gran, Tall, En ris, Kärrjord och mera dylikt.

Ibland sädes-slagen är Råg, som mäst cultiweras, Korn sår man ej mer än till husbehof, och som inwånarena till större delen, want sig wid at brygga och bränna af Råg allena, eller och med någon liten tillsättning af Korn, så är behofvet af sidstnemnde sädes art ej så stort. Hafran brukas ej eller mer än som till Räntans betalande. Hwete, Hwita och gråa Ärter sås nästan alle städes, men bönor litet här och där. Ärter sår man i aprill månads slut, eller i början af Maij, och Korn något efter, sedan åkern hunnit mer torcka, dock så länge vinterfuchtigheten är i Iorden, i synnerhet där Lerjord är. Rågen sås mäst af nysäde uti augusti månad. Skörden skier merendels i början af augusti och förrättas med Mäija, Rågen bindes och sättes i skylar at wädertorka, om det liknar sig till qualsam wäderlek, sedermera i stackar, utan någon täckning, hvarifrån den införes i Rijan och aftröskas — hvilcket skier om Hösten. Kornet och Hafran sättes straxt utan at binda uppå slädor, samt införes efterhand at Tröskas; men ärter och Bönor häsjas. Aftröskningen förrättas merendels af 7 personer, uppå $^1/_2$ dag således: 2:ne sysselsättas at vägg slå axen, och kasta i Logan hvarest den af 4: aftröskas, och af 1: vändes, som tillika giör banden, at ihopbinda kärfvorna, hvilka utaf laget blir 4. De 2:ne första rengiör och säden af halm och ax, och för den i Logan, at med den öfriga kastas och Dryftas. Slagorna äro med korta klubbar försedde, äringen är efter medelmåttig växt 7: a 8: Tunnor Råg.

§ 45.

Man har tillförena antagit som et medium 12: Tunnland åker uppå hvarje mantahl, hvaraf $^1/_2$ är i bruk årligen, om man nu ponerar äringen 7: Tunnor, blifver på hvarie mantahl 42.

och som i Soknen finnes 105 $^5/_6$ mantahl, blir öfweralt äringen 4445.

Den åhr 1763: befinteliga folcksumman, var i församblingen 2185, om man nu behåller sama summa, och för hvarje person småt och stort räknar 1 $^1/_2$ till uppehälle, blifver återstoden 1168: som giör på mantahlet 11 $^1/_{53}$ Tunnor, som borde kunna årligen föryttras; hvilket man så mycket mer skulle supponera, som man efter åt vill visa hvarifrån Präste rättigheterna och de vanliga kapporna betalas, samt hvarifrån utsädet tages.

§ 46.

Om 50: dagsvärk tillsammantagna med Hjone och Öke användes uppå et Tunnlands bruk, och däraf fallande afkastningens bärgning, och åkeren gifwer i äring 7: Tunnor, samt man antager 42: daler Tunnan som et medel pris, så har bonden för sit dagsvärcke, sedan utsäds Tunnan är afräknad 5: dr. 3 $^1/_{21}$ pen.

§ 47.

Svediande brukas ock, dels att tillreda en ständig åker dels till et års wäxt.

Löf och ung Trän afqwistas och hugges, dels midsommars tjden, dels om Hösten så länge löfwen qwar sitta, men äldre och barr redan om våren. De gröfsta trän afhugges till brän ved, och de mindre jemte quistar och skatar blifva till att förbrännas: I händelse man tror, at ej fallet skall väl brinna åhret därpå, tillsläpas torra stockar, som när bränningen skier, vältras ifrån ena stället till det andra, och kallas för Kastföra, men annors, så brännes och utan sådane stockar. Tiden när sielfwa Swedjandet sker sedermera, är 1:o om wåhren då man ämnar till wårsäd, 2:o för och efter Iohanni, om man täncker at så Rofvor och Rotråg. Ock 3:o Iacobi tid, till ordinaire Råg.

Landet upkiöres ej mera än en gång, då och med det samma säden nermyllas. Där som grof skog varit, och man

sår Rotråg, lemnas ofta oupkörd, och i det stället har Får och Boskap några dagar därpå, utan twifwel, till at genom deras trampande, fästa Kornet och giöra marcken lösare, som jag i synnerhet däraf slutar, at sådant plägar practiceras, enär straxt rägn efter bränningen infaller, som giör jorden porösare. Somliga bruka ock att harfwa här och där. Hägnädet sker straxt efter bräningen, och brukas där till, de öfverblefne trän, som uppå, i korssatte och i jorden fäste störar, sättes, eller ock upsättes blott af Ris, Hag, utan några störar, i synnerhet å de ställen, som äro långt belägna ifrån Byar, och man ej befarar svin och andre små Kreatur.

Om det landet som ämnas till ständig åker, upföres ordenteligit Hag. Såningen af Korn, Lin och Rofvor skier sedermera straxt efter bräningen. Kornet i början af Maij, Lin något för Iohanni och Rofvor och Rotråg straxt därefter, ordinair Råg vid Jacobi tid. Äringen af en Tunnas utsäde Rotråg, påstår man ordinairt vara 15 a 16 T:r, men som till 1 Tunnas utsäde af Rotråg afgår 6 Tunnland jord, blifwer 1 Tunnlands afkastning ej mer än 2 $^2/_3$ Tunna. Äringen åter af ordinair Råg 10 T:r, och som hwarje Tunna uptaga 2:ne Tunland svedie marck, blifver äringen 5 Tunnor efter Tunlandet: om man nu räknar hälften dagsvärck till et Tunlands bruk af Svedie, emot et Tunland af åker, blir 25 dagsvärck på hvarje Tunland, och på 6, 150, som äro använde till en Tunnas Rotrågs utsåning, bärgning, och Tröskning; och man som för är nemndt, antager såsom et medel 16 T:s äring, samt 42 dr Tunnan, blir för et dagsvärcke, sedan utsäds Tunnan är afdragen 4 dr 6: öre 9 $^3/_5$ pen. Åter om man på samma sätt efter ser, då ordinair Råg och annat säde sås i svidie, finner man at hushållaren har 7 dr. 11 $^1/_2$ öre för sitt dagsvärcke: I förra fallet blef 4. 6. 9. om man nu tager et medel emellan desse tahl, så har han ej mera af svidien för sitt dagsvercke, än af åkern; men väl ofta mindre. Såsom et medel utsår här hvarje mantahl i Svedie $^2/_3$ Tunna, hvaraf efter den antagna medel äringen blir 8 $^2/_3$ Tunna, som kan användas till åker utsädet, Prästerättigheter, Lagmans och Domare Cappor, och flere sådane behof; blifvande altså de förenemnde 11 Tunnor Spanmåhl, till at föryttras af hvarje mantahl.

Planteringar.

§ 48.

Hos Herrskaperna finnas Krusbärs, Svarta och Röda Winbärs Buskar. Körsbärs och Äppelträn, så ock hos par bönder några af det sidsta Träslaget, men för öfrigit äro hos allmogen ej andra än Rön och Lön, här och där, vid gårdarne planterade.

Af Iordfruchter brukas Rofvor, Hvit och Rotkåhl, uti Nummis Cappel äro hos en dehl Potatoës, Fœnice Mapärona, komne i bruk. Den första som börjat plantera dem, är Bonden Sallmis uti Sierla by, af Nummis Cappel, hwilcken har dem uti någon myckenhet, så at han åhrligen får 3 a 4 Tunnor, han har ock låtit alla de andra, som nu mera cultivera dem få första rötterna. Humblan berömmes, och brukas mera af dem som bo närmare till Skiären, samt dehls Transporteres till Stockholm. Linsådd brukas i största ymnoghet i synnerhet i Pusula Capell, hwarest på hemmanen sås ifrån 30 till 60 Cappor, och räcknar man, när som den växer väl, 1 $^1/_2$ och 2 L℔ Lin efter en Cappas utsäde, och när man tar som ett medium, så kan man altid räckna 35 L℔ på hemmanet, hvaraf man tror at 20. kan säljas, ock som Linet gält 4 a 5 plåtar L℔ de här åhren, blifver hemmanets inkomst efter 4 plåtar L℔ 480 dr. Hampa brukas icke stort.

Skog och Utmarck.

§ 49.

1:o. Landtmonen består af stora Sandåsar, Berg, Stenbackar, Dälder, Måssar och Kiärr. Sandåsarna frambringa Tall och Furu, som så väl, som all slags trän växa mycket långa och raka. Stenbackar och Lerjorden hysa Asp, Biörck och Lind, samt här ock hvar Ek, Surappel, Lön och En, hwilcken

sidstnemnde ock växer tillräckelig lång, så at den kan nyttias till störar i Giärdslegårdar. Kiärren bära Gran och Ahl, och Mosarna nödvuxen Tall och Biörck.

Iordmonen är uppå dels Ställen alt för mager, så at den efter öfverfaren skogseld eller afbränning, ej frambringar nästan i manna minne några växter igen: På andra åter mera växtelig, och pröfves efter 20 åhr kunna frambringa skog igen.

Hvar och en by, har sin tilldelta skog, som emellan grannarna är samfällig, så när som på par hvarest nyligen storskifte skiedt.

Likaledes hafva enstaka hemmanen som här nästan mer än annorstädes finnes sin särskildta utmarck. Bölesjord och Urfiellar äro somliga byar tilldelta, och finnes sådane som höra andra Socknar till.

2:o. Widden är 42952 Tunnland, som blir 405.2 Tunnland på mantahlet, men på $^1/_4$ mantahl ej mera än 101 $^1/_4$.

3:o. Åtgången af skogen är tillräckelig, då man calculerar, hvad som genom svediande utödes. Som et medium, kan man utan at förgå sig, räckna 2 quadrat Tunland på mantahlet som brukas åhrligen till svedie och på et Tunnland 1400 Trän, då hvart Trä hafver 10 quadrat alnars vidd, nu som i Socken finnes 106 mantahl, blifver summan 296800, Härtill komma Timmer, Sågståckar, brän och Takved, så ock ved till Kol och Kalckbrännande, som man efter nogare calcul för hela Soknen funnit... När man nu ser efter huru mycken vidd de stora Trän taga, som man åtminstone till 20 quadrat alnar utsätter, blir 700 på Tunld, så finner man, huru många Tunld åhrligen uthugges, neml:n . . . Denna summa af Tunld till sammansat med den föregående, som till svedie brukas, blir för hela soknen . . .

4:o. Utaf förenemnde omåtteliga Svediande följer en betydande orsak till skogs utödningen, hvartill komma flera andra såsom skogseldar, hvilcka merendels vid svediandet löskomma, Näfverflät och Löf-tägt — hvarvid man fäller ner träna, till at så mycket commodare komma åt dem.

Boskaps skiötselen.

§ 50.

Efter invånarenas upgifvande äro i Soknen Hästar 320: Kor 1170. Dragoxar 507. Tiurar 70. Ungnöt 400. Får 1850. och Kalfvar 200. Summa 4517. som hela siu månader merendehls inne framfödas. Och som af 2120. Parmar hö belöper sig ei tillfyllest $^1/_2$ parm på stycket, utgiör hallmen den öfriga och mästa födan. Hvaraf för Hästar tillredes Hackelse på sådant sätt: man blandar Hö och Halm till sammans, sönderstöter och krossar uti Logan med enkom därtil giorda stötar, som hafva järnbett i ändarna, sedermera när Fodret skall nyttias, stäncker man där å vatn, eller dranck. 2. oxar brukas öfveralt till dragare, och kiöres med Tömmar, en för hwar oxe, som är fastsatt om örat.

Man påstår öfveralt, at 1. par oxar äro stillade med samma, om icke med mindre och sämre foder som en Häst. Hästar brukas ei widare, än till Hållskiuts, at färdas till marcknad, Kyrcka, Qvarn, Ting, Stämning samt till andra små körslor.

3:o. Enär bekostnaden på en Häst räknas och den nyttan han giör åhret om, så är sednare ej svarande emot den förra, och således kan et ökedagsvärcke ej till något värde uptagas.

4:o. Kor äro af litet slag, vatnas ute hela wintern igenom, undantagande, de, hvilcka nyligen burit, vatnas inne, dels med nötat vatn, fordras om morgon och quäll, med halm, och om dagen 2:ne gångor med hö. Afkastningen räcknas till det högsta $1^1/_2$ ℔ smör efter Kon.

Kalfvar födas första veckorna med sötmiölck, sedan med sur, och ostvasla, hvaribland blandas och miöhl.

5:o. Spanska Får hafver gemene man ej än försedt sig med, men hos somlige af Herrskaperna finnas. Bockar och Gietter hålles af hvarje hushållare, och giöres af Gietmiölck somligstäds ostar, och annorstädes användes den till Kalfdricka.

Diurfång.

§ 51.

1:o. Ibland villfänaden äro Elgar, som nu mera skola till större myckenhet finnas, än till förena. Man berättar, at då för en tid sedan, en sådan kommit i näten enär skall hållits, har man ej vetat hwad det warit för et diur. Uti förra åhren, då Krono Iagter holtes hafver då ock då någon blifvit fäldter; men sedermera hafva de fått gå i fred. Icke heller är här vanligit, at om vinteren, då skaran bundit sig öfver snön, jaga efter dem, hvarföre de ock mera här än annorstädes hafva sina visten. Skada är endast, at wargar oroa och upfräta dem, i synnerhet, enär en diup snö är, och skaran bär.

2:o. Utaf rofdiur äro Biörn, Foen: Karhu och Mässä, hwilken man giärna låter gå i Fred. Dock enär han giör någon skada, skallas ibland uti Capellen efter honom och händer ock, at de understundom fälla den. Men ei är här vanligit, at söka efter dess hide, och därest om ventern döda honom, såsom det skier å andra orter.

Wargen, Foen: Susi, och när man ej will nemna honom vid dess rätta namn, som gierna undvikes kallas han för Kucki, oroar man ej heller i moderförsamlingen, mer än på öarna hwarest han merendels blifver olycklig på det sättet, at han jagas i näten. En varg gård och några Gropar finnas väl, men som de ej blifvit behörigen tillstälta ock wårdade hafwa de ock ej varit till någon förmån. Uti Capellen och i synnerhet i Pusula fångas Wargar såväl om sommarn som om wintern med nät. Loar, Mårdar, Räfwar, efter sättes ock i Capellen, men Hermeliner vålar man sig ei om.

3:o. Af Gnagare finnes Harar, som dels skiutes dels jagas i nät, så ock Ikornar, Uttrar och möss. Uttrarna berättes giöra stor skada uppå Kräftor, hwilka de skola uti största myckenhet uphemta och förtära.

4:o. Ibland willfasell, äro skogshönsen, som Tiädrar, orrar, hvilcka i synnerhet Lektiderna ej skonas, Hierpar, Morkullor

och Pekasiner, Kramsfoglar giör man ej affaire af, icke heller stort af Siöfoglar.

5:o. Roffoglar som nog synes, förföljer man minst.

Fiskeri.

§ 52.

Fiskandet skier på åtskilligt sätt, med not, som i anseende därtill, at siöarna äro nog diupa, brukas både vidlöftig och Hög. Flera hafwa altid dehl i en sådan, och nyttias om Wåhren, at draga efter Nors och annan Lekfisk, om Hösten efter Muika, och om Wintern så länge Isen är något tunn — efter all slags Fisk. En mindre Not har dessutom de förmögnare. Med Nät öfwas fisket i Lektiden dehls i Sund och Strömmar, så länge fisken stiger och går åter, dehls vid stränder i hwassen hvarest fast pålas Granris, och Nät omkring lägges, dock så at någon tracht är öppen, och fås i synnerhet Mörter ibland till ymnoghet.

Braxen tages ock uti några grunda Träsk, nästan på samma sätt, man lägger ut små granruskar hvarå sättes Näten, då Braxen kommer at Leka därstädes. Ryssior och Miärdor af ris brukas ock i Lektiden; om sommaren brukas på dels ställen stötnät, på det sättet, at sedan Näten blifwit utlagde öfver en vik, går par Karlar med långa spön och slår i vatnet, vid stränderna, samt således skrämer fisken i Näten; andre åter bruka at tärfla. Om Wåhren så väl som om Hösten brukas at stödia, som tyckes vara et af de förderfveligaste sätt, at fånga fisk, emedan som därigenom händer, at den så kallade Wänfisken, som antingen är van at Leka därstädes, eller annors vistas, skrämmes bort.

Svalgfisken fångas ock med krokar, som här brukas på alla bekanta sätt, dehls på diup med flöten, då en krok lägges till hvart och et Ref, eller ock utan flön, då flere krokar lägges till et ref och dels i hwassbryne, som kallas för stånd-

krokar. Grisens krokar och sätt at fiska, har och hos några kommit i bruk, men är ej lönande.

Kräftor finnes i moderförsamlingen uti en Beck, som faller ifrån Lehmjärfwi till Hidenväsi, men äro helt små, uti Capellen finnes uti alla Beckar och Åar till största ymnoghet samt nog stora. De fångas dels med metande, som skier endera med kiöt eller fisk, fastbundit i en kiäp enda, hwilcken när Kräftan på tagit, sachteliga uplyftes och Håfwas, dels med Miärdor, hvari sättes äfven kiött.

Båtar hafwa i sednare tider kommit i bruk, och bestå mäst af 4 bord, utan särdeles bindning, Garnering och Roder. Tillförena har man betient sig af en sort fartyg, som kallas för Trusa, hvilka hafva platta och breda bottnar, åt båda ändarna upböigda, sidor, som stå mäst gerad upåt, och bestå af 1½ bräde, de äro twära i båda ändarna samt nog långa. Dessa jemte Ekstockar, uthålckade endera af et eller 2:ne trä brukas ännu mäst.

Landtmana Slögder.

§ 53.

1:o. Redskapen till Iordbruket, äro här Årdret i åker och Plog i Svedielanden, Harfwen med järn pinnar, Wälten, Sladan, Lijan med rakt skaft, och på några ställen åt Åbo läns gränsen, med krokugt, Räfsan och Skiäran, som till trävirket af hvarje förfärdigas. Men gårdsredskapen, som kärillen och wärcktygen, ja ända till och med skieden, kiöpes af andre, som giöra profession däraf, något af husbonaden giöra bönderna sielfva och något Handtvärckare.

2:o. Akedonen äro slädor, som äro 2: a 3: gångor så mångfaldiga som körslorna, man har för hvarie par dragare 1:o Wedsläda, Dröga kallad och Foen: Puräki. 2:o Till at släpa stockar, Stöttingar, Foen: Takaräki, 3:o Skrindslädan, Foen: Heckiräki, 4:o Till at släpa Säd och Halm om sommaren, och Hö om Wintern Elo ja Heinäräki 5:o Dyngslädan,

Sondaräki, 6:o Kirmsläda, och 7:o Kiörcksläda, medarne brukas af Krok växte trän. De öfriga åkedonen äro Kiärror, och Skrindor.

Drägterna äro merendels, Ranckor, Sela och Skaklor, men för oxar, som mäst brukas ok, och skakla.

3:o. Kalck brännes af åtskilliga till Husbehof och af några byar till afsalu. Tegel slås nästan af hvar och en, men muhrningar upföres af särskildte murmästare.

4:o. Husbyggnaden är ordinaire: vid gården äro till större delen 2: a 3: rum, endera 2. stugur emot hvar andra eller 1: Stuga och 2: Kamrar, samt Gäst stugan 1 Kiällare, som merendels består af en grop under stugugålfvet, 2, a 3, bodor dels med, och dels utan Låft, 1. Badstuga, 1. Stall, 1. Får och 1: Svinhus, 2: Fähus, inrättade med bås, 1: Foderlada, 1: Portskiul, 1. Afträde somligstädes, 1. eller 2: Rierader, bestående af Loga Rija och Lada, och 5 a 6 Hölador på ängarna. Till täckning å Warmahus brukas öfveralt Näfver, som medelst stockar hvilcka med pinnor fästes i hvarandra tillkramas. Men kalla hus brukas dels at täcka med halm, som uppå spirorna, utan någon ordning pålägges, samt med stockar tillkramas. Annors finnes ock uppå Laxpojo Gård, några kalla hus, med Halm uppå Skånskt sätt täkte, hvilcket oförnekeligen är et ibland de bästa, och jemwäl varachtigaste. Boningsrummen äro försedda med fönster, — Spisar, fram för Bakugnarna, Sängar wid wäggarna fastgiorda, och 2:ne mäst åfwan hvar an, långa bänkar vid väggarna och en fram för bordet, och fremmande stugor med fenster och skorstenar jemte 2:ne sparlakans sängar, och et skåp. Mull bänckar omkring husen äro innom, half aln högre än som gålfvet, och betäckas af de nyssnemde långa bänkar.

5:o. Näfwer och Bast tages uti Iunij månad. Näfret brukas endast at täcka med och till flön uppå Nät och Not, af Bast förfärdigas rep och Linor, Garfning bestyr en och hvar sielf mäst, och brukas därtill Wide Gran, och Biörk bark.

Sämsk beredes af några bönder i Immola by, så väl som af Sämskmakare.

6:o. Qvinno-sysslor äro, skiöta Boskapen, Brygga, Bränna, Baka, giöra Ost, Wäfva, Spinna, Sticka strumpa och färga,

hvartill brukas, Brakveds bark, Gula Gallium och Buphtalmum, så och Räfsa, Skiära samt handtera Hampa och Lin, hvarmed äfven Karlarna, isynnerhet uti Capellen, hvarest brukas i ymnoghet Linsådd sysselsättas. Därest ock någon väfnad föryttras.

7:o. Tierutilvärckningen är ej kommen i bruk, utan kiöpes Tieran af Tafvastboerna, som föra den hit till marcknaderna. Kålande brukas af dem som äro närmst belägna till Svartå Bruk, och Sågståckar fälles af dem som bo vid Stor Lojo siön, hvilcka de föryttra till Svartå sågen.

Landtmanna Handeln.

§ 54.

Hemma i Husen får Bonden föryttra hvad han ägar och behagar, dock säljes ej annat än som spanmåhl, något Humbla och Boskap, victualie vahrorna förtäres hos en och hvar sielf. Något spanmål och Boskap, men mäst Lin och Bast, föres till Städer, Bruk och Marcknader, hvarifrån hemtas Salt, Iärn, Tobak, och Kramvaror.

De som bo nära in till Bruken, bruka kolande och försälja samt framförsla kolen för 9 dr skrindan, som blir 24 öre Tunnan. Sågståckar säljes af en dehl, som bo in vid Lojosiön, till Svartå Sågen för 24 öre stycket, och Kalck af några byar, mäst till Granskapen för 3 dr Tunnan.

Strömming och salt Fisk tillbytes vid marcknaderna af skiäre bonden emot spanmåhl, och gifves för hvarje tunna Strömming 1 $^{5}/_{16}$ Tunna Råg.

Tiäran kiöpes af Tafvast bönderna, och har i dessa åhr gält 6 plåtar Tunnan.

Johan Heinricius.